

➤ FNV-10 puntenplan verantwoord beleggen

Inleiding

Pensioen is uitgesteld loon van werknemers en vormt daarmee een belangrijke arbeidsvoorwaarde. Het pensioenfonds dient het beleggingsbeleid zo in te richten dat de belangen van de deelnemer optimaal worden gediend. Dit geldt in de eerste plaats voor het nakomen van de pensioentoezegging inclusief het streven naar indexatie. Daarnaast is het van belang dat het beleggingsbeleid in lijn is met maatschappelijke voorkeuren. Deelnemers moeten erop kunnen vertrouwen dat hun pensioenvermogen door pensioenfondsen zo zorgvuldig mogelijk wordt beheerd.

Het beleggingsbeleid van pensioenfondsen is erop gericht om te komen tot een optimale mix van spreiding van risico's en het behalen van rendementen ten gunste van deelnemers. Pensioenfondsen hebben de plicht om bij de risicobeheersing ook rekening te houden met het reputatierisico. Voorbeelden hiervan zijn negatieve aandacht voor private equity en hedge funds¹ en het beleggen in de productie van clusterbommen of bedrijven die gebruikmaken van kinderarbeid.

Pensioenfondsen hebben als institutionele belegger met een fiduciaire taak en als mede-eigenaar van ondernemingen een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het FNV-beleggingsbeleid is gericht op het zoveel mogelijk gelijktijdig rekening houden met de triple P: 'People, Planet en Profit'. Dit is vastgelegd in de FNV-nota 'Goed belegd' uit 2000 en 'Naar een generatieproof pensioen' uit 2006. Niet overal zijn werkgevers overtuigd van de noodzaak van de meerwaarde van verantwoord beleggingsbeleid. Voor fondsen die op dit terrein nog onvoldoende actie hebben ondernomen, betekent dit dat zij zich moeten verdiepen in verantwoord beleggen en dat zij een meerjarenaanpak moeten vaststellen. Ook fondsen die al verder zijn, dienen het beleid periodiek te herijken en jaarlijks verder te ontwikkelen.

Hieronder volgt een concreet stappenplan dat pensioenfondsbestuurders helpt om een verantwoord beleggingsbeleid in te voeren en zo goed mogelijk na te leven met daarin aandacht voor de (soms lastige) keuzes die hierbinnen moeten worden gemaakt.

1. Agendeer Maatschappelijk Verantwoord Beleggen in het fondsbestuur

Het onderwerp maatschappelijk verantwoord beleggen dient te worden geagendeerd op de agenda van het fondsbestuur. Het is aan het bestuur zelf om de principes van het beleggingsbeleid aan te geven. Het afleggen van verantwoording over dit beleid is verplicht. Verder dient reputatieschade te worden voorkomen.

2. Onderteken de VN 'Principles for Responsible Investment'

In alle gevallen geldt dat principes een richting aangeven en dat het resultaat telt. Het fondsbestuur dient het beleid vast te stellen. De Principles for Responsible Investment (PRI) van de Verenigde Naties uit 2006 vormen voor institutionele beleggers bieden een goede basis onder verantwoord beleggingsbeleid. Deze principes omvatten het respecteren van internationale verdragen, zoals VN-resoluties over mensenrechten en ILO-verdragen. De belangrijkste activiteiten die hieruit voortvloeien zijn:

---

¹ In deze notitie wordt niet uitgebreid ingegaan op het beleid t.a.v. private equity en hedge funds omdat dit is vastgesteld in de nota *Maatschappelijk verantwoord beleggen - hedge funds en private equity* (2007).

- integratie van verantwoord beleggen in het beleggingsbeleid;
- actief aandeelhouderschap;
- rapportage over de activiteiten op het terrein van verantwoord beleggen, zowel door vennootschappen en beleggers aan pensioenfondsen als door het pensioenfonds aan deelnemers en andere stakeholders.

In de bijlage zijn de Principles for Responsible Investment opgenomen. Het verdient aanbeveling dat het fondsbestuur deze principes verder invult met normen die gelden voor het fonds.

3. Vraag deelnemersraad om advies

Het bestuur stelt zelf het beleggingsbeleid vast inclusief het beleid verantwoord beleggen met de daarbij behorende ethische grenzen. Het beleggingsbeleid dient ook overeen te komen met de voorkeuren en verwachtingen van de deelnemers in het pensioenfonds. Hierin speelt de deelnemersraad een belangrijke adviserende rol. Het is zeer gewenst dat het bestuur de leden van de deelnemersraad jaarlijks actief om advies vragen over het beleggingsbeleid. Dit maakt het ook eenvoudiger om verantwoording af te leggen.

4. Maak gebruik van ethische adviseurs

Maatschappelijk verantwoord beleggen dient onderdeel te zijn van de deskundigheidsbevordering van pensioenfondsbestuurders. Verantwoord beleggingsbeleid vergt kennis over duurzaamheid en corporate governance, waarbij ook ethische afwegingen een rol spelen. Het verdient aanbeveling om gebruik te maken van gespecialiseerde kennis van ethische adviseurs. Pensioenfondsen kunnen zelf ethische adviseurs in dienst nemen die hen ondersteunen bij het formuleren van verantwoord beleggingsbeleid of gebruikmaken van externe adviseurs. Ook dienen management en medewerkers van de afdeling vermogensbeheer te zijn geschoold in verantwoord beleggingsbeleid.

Er dient een duidelijke verdeling in verantwoordelijkheden tussen bestuur en uitvoering te bestaan. Het is de taak van het pensioenfondsbestuur om op basis van de aanvullende informatie een geïntegreerde afweging te maken en uitgangspunten vast te stellen. Het management van de uitvoerder of het fonds kan worden aangesproken op een correcte invoering en adequate toetsing aan de uitgangspunten. Het bestuur blijft uiteraard verantwoordelijk voor het gevoerde beleid.

5. Formuleer beleid (o.a. in verklaring van beleggingsbeginselen)

De principes voor behoorlijk bestuur en eisen ten aanzien van risicobeheersing (waaronder voorkomen van reputatieschade) vereisen dat elk fonds een verantwoord beleggingsbeleid formuleert. Volgens de Pensioenwet moet elk pensioenfonds een Verklaring van beleggingsbeginselen uitbrengen. In deze verklaring kan het (verantwoord) beleggingsbeleid worden geformuleerd. Aan externe vermogensbeheerders moet een duidelijk mandaat inclusief verantwoord beleggen worden gegeven dat getoetst wordt op de uitvoering.

Ten aanzien van alle beleggingen dient het pensioenfonds een goede (transparante) corporate governance af te dwingen van de ondernemingen waarin wordt belegd. Pensioenfondsbesturen zijn vrij om het beleid zelf nader in te vullen. De principles for responsible investment van de VN zijn daarbij een startpunt voor de code van het eigen pensioenfondsbestuur. Een bestuur dient vervolgens zelf keuzes te maken ten aanzien van de positieve benadering (best-in-class), aangaan van de dialoog (engagement) en/of

uitsluitingsbeleid. De keuzes voor een bepaalde strategie sluiten elkaar niet uit, maar kunnen elkaar juist versterken.

Ook kunnen pensioenfondsen specifieke aandachtspunten formuleren die passen bij de eigen identiteit, zoals nadruk op mensenrechten, arbeidsomstandigheden, uitsluiten van bepaalde wapens of klimaatverandering. Hiermee kan ook worden aangesloten op de identiteit van de eigen sector.

Best-in-class

In de best-in-class benadering wordt zoveel mogelijk belegd in ondernemingen die goed scoren op het terrein van duurzaam ondernemen. Het is daarom noodzakelijk om ondernemingen in sectoren onderling te kunnen vergelijken. Het opstellen van een benchmark vraagt om degelijk onderzoek naar de mate van duurzaamheid. Pensioenfondsen kunnen gebruik maken van externe organisaties die zich toeleggen op benchmarking van beleggingsbeleid. Er zijn verschillende benchmarks aanwezig die op allerlei terreinen aanvullende informatie bieden. De FNV wil dat fondsen gebruikmaken van zoveel mogelijk beschikbare informatie en stimuleert het gebruik van benchmarks. Tegelijkertijd zijn veel benchmarks zelf nog volop in ontwikkeling en - mede afhankelijk van de complexiteit van het onderwerp - wisselend van kwaliteit. Het is van belang dat benchmarks kritisch worden beoordeeld om deze te verbeteren. Pensioenfondsen dienen zowel het gebruik als de ontwikkeling van benchmarks verder te stimuleren. Het gebruik van benchmarks kan worden geïntegreerd in een beleid gericht op engagement en uitsluitingen.

Engagement

In beleid gericht op engagement worden ondernemingen door beleggers gestimuleerd tot duurzaam ondernemen door middel van dialoog en actief stemgedrag. Als sprake is van ongewenste gedragingen binnen de invloedssfeer van de onderneming, zal het pensioenfonds een dialoog met de onderneming aangaan en daarbij aandringen op aanpassingen om schendingen in de toekomst te voorkomen. Heldere afspraken en termijnen waarbinnen aanpassingen moeten worden ingevoerd zijn hiervoor noodzakelijk. Engagement zonder enige reële dreiging met uitsluiting is niet effectief. Een onderneming kan worden bedreigd door een substantiële verkleining van het aandelenpakket. In het uiterste geval en na herhaalde gesprekken zonder resultaat dient een onderneming te worden uitgesloten van de beleggingsportefeuille.

Actief stemgedrag

Een belangrijk uitgangspunt van verantwoord beleggen is dat pensioenfondsen actief aandeelhouder zijn. Een goede corporate governance kan niet zonder een actieve rol van de aandeelhouders. Aandeelhouders kunnen zich jaarlijks in de algemene vergadering van aandeelhouders uitspreken over het gevoerde beleid van de onderneming. Dit biedt pensioenfondsen de mogelijkheid om het geformuleerde beleid in de praktijk te vertalen. De aanwezigheid van pensioenfondsen die een standpunt bepalen bevordert het functioneren van de algemene vergadering van aandeelhouders. Ook voorkomt dit dat relatief kleine aandeelhouders gericht op korte termijnrendement onevenredig veel invloed zouden krijgen. Samenwerking van pensioenfondsen als aandeelhouder, bijvoorbeeld in Eumedion (banken, pensioenfondsen en vermogensbeheerders), vergroot de invloed en kwaliteit en verlaagt de kosten.

Uitsluiting

Met een uitsluitingsbeleid kan een pensioenfonds expliciete grenzen aan zijn beleggingen vastleggen. Het uitsluiten dient te worden gereserveerd voor ondernemingen met substantiële betrokkenheid bij ernstige vormen van ongewenste gedragingen en ondernemingen met een controlerend belang in een dochteronderneming of joint venture die substantieel betrokken is bij deze gedragingen (directe uitsluiting). Voorbeelden zijn het gebruikmaken van kinderarbeid, ernstige schendingen van mensenrechten, productie van clusterbommen en onverantwoorde ontbossing. Een pensioenfonds kan een uitsluitingenlijst publiceren in het jaarverslag en op de website.

Verder kunnen uitsluitingen het gevolg zijn van mislukte en herhaalde pogingen van beïnvloeding via dialoog (engagementbeleid). Als engagement niet succesvol is binnen een vastgestelde termijn, gaat het fonds over tot uitsluiting of substantiële verkleining van het aandelenpakket. Uitsluiting zonder enige vorm van beïnvloeding heeft weinig effect. Pensioenfonds hebben meestal slechts kleine minderheidsbelangen in de ondernemingen waarin zij beleggen. Dit is mede het gevolg van het beleid gericht op het spreiden van risico's. Pensioenfonds kunnen ondernemingen daarom niet dwingen om het beleid aan te passen. Dit geldt zeker als er voldoende andere partijen zijn die de aandelen in de onderneming overnemen. Om toch invloed te kunnen uitoefenen is het van belang om de uitgesloten onderneming (schriftelijk) te informeren over de uitsluiting en de reden ervan. Na bewezen en voldoende aanpassing van het ongewenste gedrag kan de onderneming indien gewenst uiteraard weer worden opgenomen in de beleggingsportefeuille of kan het aandelenpakket worden vergroot.

Afspraken met de vermogensbeheerder

Voor goede afspraken met de vermogensbeheerder en fondsmanagers en bij de selectie van een (nieuwe) beheerder zijn de volgende vragen relevant:

1. Kan de vermogensbeheerder het gewenste verantwoord beleggingsbeleid uitvoeren?
2. Welke ervaringen heeft men daarmee?
3. Om welke activiteiten gaat het?
4. Op basis van welke methode werkt de vermogensbeheerder (best-in-class, engagement, uitsluiting, of combinatie van methodes)?
5. Welke onderzoeken worden er gedaan? Wie doet het onderzoek?
6. Welke ondernemingen zijn concreet aangesproken op hun beleid?
7. Zijn er daadwerkelijk ondernemingen op basis van goed gedrag opgenomen en/of ondernemingen op basis van aanhoudend ongewenst gedrag verwijderd uit de portefeuille (en met welke publiciteit)?
8. Wat kan de vermogensbeheerder laten zien aan periodieke rapportages?
9. Welk stemgedrag is vertoond op aandeelhoudersvergaderingen?

6. Toets de beleggingsportefeuille

Na het formuleren van het beleid dient de beleggingsportefeuille (aandelen, obligaties en vastgoedfondsen en alternatieven, zoals private equity, hedge funds etc.) en de eventuele uitsluitingenlijst van het voorgaande jaar te worden getoetst aan het beleid. Een externe partij kan op basis van de door het bestuur geformuleerde criteria de screening verrichten naar de ondernemingen binnen de beleggingsportefeuille. Deze screening dient periodiek (bijvoorbeeld jaarlijks) plaats te vinden. Nieuwe beleggingen dienen te worden gescreend voordat ze in de portefeuille worden opgenomen. Ook externe vermogensbeheerders dienen nadrukkelijk de opdracht te krijgen vanuit het bestuur om de portefeuille hierop te laten screenen. Samenwerking is gewenst voor de meeste fondsen die gebruikmaken van externe vermogensbeheerders om de benodigde informatie te verkrijgen. Het verdient aanbeveling

dat kleinere fondsen bij één vermogensbeheerder gezamenlijk overeenstemming bereiken over een verantwoord beleggingsbeleid, zodat zij samen (door middel van een pool) de externe vermogensbeheerder kunnen aanspreken op screening van hun portefeuille.

Beleggingen die niet voldoen aan de criteria of waarbij grote twijfels bestaan, komen op een aandachtlijst waarbij feedback wordt gevraagd aan de betreffende onderneming en anderen voor aanvullend onderzoek. Vervolgens kan worden bepaald of ruimte bestaat voor gedragsverandering of beleidsaanpassing (engagementlijst) of dat directe uitsluiting vereist is (uitsluitingslijst). Als de doelstelling van het engagementproces niet binnen de gestelde termijn wordt behaald, wordt de onderneming op de uitsluitingslijst geplaatst. Bij een succesvol engagementproces wordt de onderneming van de engagementlijst verwijderd.

7. Verzamel informatie

Er is in beperkte mate onderzoek beschikbaar over de effecten van verantwoord beleggingsbeleid. Ook is informatie nodig over de duurzaamheid van de beleggingen zelf. Het is daarom noodzakelijk actief te zoeken naar zoveel mogelijk beschikbare informatie. Gespecialiseerde dataleveranciers en non-gouvernementele organisaties (NGO's), zoals mensenrechten-, ontwikkelingssamenwerkings- en milieuorganisaties en (buitenlandse) vakbonden kunnen hierin voorzien. Ook kunnen institutionele beleggers informatie uitwisselen en (gezamenlijk) aanvullend onderzoek (laten) uitvoeren. Het verrichten van onderzoek leidt tot kosten. Vooral voor kleinere fondsen is samenwerking met andere beleggers van groot belang om de uitvoeringskosten te beperken. Fondsen met een zelfde visie op verantwoord beleggen kunnen hiermee belangrijke schaalvoordelen bereiken. De FNV wil pensioenfondsen aanbevelen deel te nemen aan het *enhanced analytics initiative*. Hiermee commiteren zij zich om minimaal 5% van de onderzoeksgelden te besteden aan analisten die in hun analyses gebruik maken van duurzaamheidsinformatie (over sociale, milieu- en corporate governance-aspecten).

8. Communiceer met deelnemers en andere stakeholders

Meer openheid over de eigen beleggingen biedt betrokkenen de mogelijkheid om te beoordelen of de beleggingen van het fonds in lijn zijn met het beleid met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen. Het fonds dient met de deelnemers en betrokkenen te communiceren over het beleggingsbeleid via de website, het jaarverslag en/of brochures. Vragen van deelnemers hierover dienen schriftelijk, telefonisch of online beantwoord te kunnen worden. Via een klanttevredenheidsonderzoek kan worden gevraagd naar het oordeel van deelnemers met betrekking tot het beleggingsbeleid.

9. Maak beleggingen openbaar

De eerste stap om te komen tot meer transparantie is het openbaarmaken van de lijst van bedrijven waarin wordt belegd. Het gaat om een overzicht van aandelen, obligaties, vastgoed, private equity en hedge funds en andere alternatieven in de beleggingsportefeuille. In de praktijk is voortdurend sprake van aan- en verkopen van vermogenstitels. Het verdient aanbeveling om ieder kwartaal op de website een geactualiseerd overzicht te geven van de beleggingen in het afgelopen kwartaal. In verband met koersgevoelige informatie kan dit overzicht achteraf openbaar worden gemaakt. Het gaat erom dat openheid wordt verschaft aan deelnemers, werkgevers en andere stakeholders, zodat verantwoording mogelijk is.

Voor veel mensen is het moeilijk te controleren welke bedrijven schuilgaan achter de genoemde bedrijven in het overzicht. Een toelichting op de activiteiten van de vermelde

bedrijven is een vervolgstap die fondsen kunnen zetten om de transparantie verder te vergroten.

Het publiceren van de beleggingen en eventuele uitsluitingen vervult een belangrijke voorbeeldrol richting andere institutionele beleggers. Dit kan beleid van verantwoord beleggen verder stimuleren.

Laat stemgedrag op ava's zien

Via het jaarverslag en via de website kan het stemgedrag op algemene vergaderingen van aandeelhouders openbaar worden gemaakt. Het pensioenfondsbestuur kan het stemgedrag toetsen aan de eigen uitgangspunten.

10. Leg verantwoording af

Het openbaarmaken van het beleid en de beleggingen is zelf een vorm van publieke verantwoording. In het jaarverslag en via de website kunnen de activiteiten worden verantwoord. Daarnaast kan het fonds in een integrale externe publicatie rapporteren op het terrein van verantwoord beleggen.

Verder legt een bestuur van het pensioenfonds in het kader van Pension Fund Governance intern verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan. In de verantwoording komen zowel het beleid als de praktijk van verantwoord beleggen aan de orde.

Tot slot

Maatschappelijk verantwoord beleggen vergt lastige ethische keuzes ten aanzien van het gewicht van de te onderscheiden thema's in relatie tot risico's en kosten. Het is aan pensioenfondsbestuurders om deze keuzes geïnformeerd en beargumenteerd te maken.

Onderzoek naar verantwoord beleggen wijst niet direct uit dat er een significant positief verband bestaat tussen verantwoord beleggen en een hoger rendement. Tegelijkertijd bestaat er ook geen significant negatief verband. De invloed op het rendement vormt dan ook geen enkel argument om niet verantwoord te beleggen. Daarbij is wel sprake van risicoreductie op de langere termijn. Dit geldt zeker voor het reputatierisico. Er zijn zekere grenzen aan de mogelijkheden van verantwoord beleggen. Duurzaamheid is geen kwestie van zwart of wit, maar kent vele gradaties. Ook ontbreekt soms de benodigde informatie om ondernemingen op alle sociaal-maatschappelijke prestaties goed te kunnen vergelijken. Gezien een groot aantal ondernemingen niet (volledig) duurzaam opereert, valt moeilijk uit te sluiten dat zich in de toekomst incidenten zullen voordoen die in strijd zijn met de eigen uitgangspunten.

Het verhogen van de transparantie is niet vrijblijvend. Om het vertrouwen in het pensioenfonds te behouden, is het van belang dat het beleggingsbeleid van pensioenfondsen zoveel mogelijk wordt uitgevoerd in lijn met maatschappelijke voorkeuren. Pensioenfondsen moeten (kunnen) laten zien welke acties zij ondernemen om verantwoord om te gaan met beleggingen.

Pensioenfondsen vervullen als institutionele beleggers met een fiduciaire taak een maatschappelijke rol. Zij kunnen leren van elkaars ervaringen op dit terrein. De pensioensector als geheel dient bestaande expertise zoveel mogelijk te bundelen. Een

gezamenlijke aanpak kan worden bevorderd via de initiatieven van de koepels VB en Opf. Door duidelijk te maken welk beleid pensioenfondsen voeren geven zij ook een signaal af aan andere partijen in de financiële markt.

Met dit tienpuntenplan wil de FNV aan pensioenfondsbestuurders een concreet stappenplan meegeven om verantwoord beleggen in te voeren, na te leven en te ontwikkelen.

Meer informatie

VN:

Universele verklaring van rechten van de mens	http://www.un.org/Overview/rights.html
Principles of responsible investment	http://www.unpri.org/principles/
Global Compact	http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html

ILO-conventies:

Vrijheid van organisatie	http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C087
Recht op collectieve onderhandeling	http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C098
Conventie tegen dwangarbeid	http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C105
Conventie tegen kinderarbeid	http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C182
Conventie tegen discriminatie	http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C111

Bijlage

The Principles for Responsible Investment

As institutional investors, we have a duty to act in the best long-term interests of our beneficiaries. In this fiduciary role, we believe that environmental, social, and corporate governance (ESG) issues can affect the performance of investment portfolios (to varying degrees across companies, sectors, regions, asset classes and through time). We also recognise that applying these Principles may better align investors with broader objectives of society. Therefore, where consistent with our fiduciary responsibilities, we commit to the following:

1 We will incorporate ESG issues into investment analysis and decision-making processes.

Possible actions:

- Address ESG issues in investment policy statements
- Support development of ESG-related tools, metrics, and analyses
- Assess the capabilities of internal investment managers to incorporate ESG issues
- Assess the capabilities of external investment managers to incorporate ESG issues
- Ask investment service providers (such as financial analysts, consultants, brokers, research firms, or rating companies) to integrate ESG factors into evolving research and analysis
- Encourage academic and other research on this theme
- Advocate ESG training for investment professionals

2 We will be active owners and incorporate ESG issues into our ownership policies and practices.

Possible actions:

- Develop and disclose an active ownership policy consistent with the Principles
- Exercise voting rights or monitor compliance with voting policy (if outsourced)
- Develop an engagement capability (either directly or through outsourcing)
- Participate in the development of policy, regulation, and standard setting (such as promoting and protecting shareholder rights)
- File shareholder resolutions consistent with long-term ESG considerations
- Engage with companies on ESG issues
- Participate in collaborative engagement initiatives
- Ask investment managers to undertake and report on ESG-related engagement

3 We will seek appropriate disclosure on ESG issues by the entities in which we invest.

Possible actions:

- Ask for standardised reporting on ESG issues (using tools such as the Global Reporting Initiative)

- Ask for ESG issues to be integrated within annual financial reports
- Ask for information from companies regarding adoption of/adherence to relevant norms, standards, codes of conduct or international initiatives (such as the UN Global Compact)
- Support shareholder initiatives and resolutions promoting ESG disclosure

4 We will promote acceptance and implementation of the Principles within the investment industry.

Possible actions:

- Include Principles-related requirements in requests for proposals (RFPs)
- Align investment mandates, monitoring procedures, performance indicators and incentive structures accordingly (for example, ensure investment management processes reflect long-term time horizons when appropriate)
- Communicate ESG expectations to investment service providers
- Revisit relationships with service providers that fail to meet ESG expectations
- Support the development of tools for benchmarking ESG integration
- Support regulatory or policy developments that enable implementation of the Principles

5 We will work together to enhance our effectiveness in implementing the Principles.

Possible actions:

- Support/participate in networks and information platforms to share tools, pool resources, and make use of investor reporting as a source of learning
- Collectively address relevant emerging issues
- Develop or support appropriate collaborative initiatives

6 We will each report on our activities and progress towards implementing the Principles.

Possible actions:

- Disclose how ESG issues are integrated within investment practices
- Disclose active ownership activities (voting, engagement, and/or policy dialogue)
- Disclose what is required from service providers in relation to the Principles
- Communicate with beneficiaries about ESG issues and the Principles
- Report on progress and/or achievements relating to the Principles using a 'Comply or Explain'¹ approach
- Seek to determine the impact of the Principles
- Make use of reporting to raise awareness among a broader group of stakeholders

¹The Comply or Explain approach requires signatories to report on how they implement the Principles, or provide an explanation where they do not comply with them.

The Principles for Responsible Investment were developed by an international group of institutional investors reflecting the increasing relevance of environmental, social and corporate governance issues to investment practices. The process was convened by the United Nations Secretary-General.

In signing the Principles, we as investors publicly commit to adopt and implement them, where consistent with our fiduciary responsibilities. We also commit to evaluate the effectiveness and improve the content of the Principles over time. We believe this will improve our ability to meet commitments to beneficiaries as well as better align our investment activities with the broader interests of society.

We encourage other investors to adopt the Principles.